

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A**

686

VITENDO VYA KUJIFUNZA KISWAHILI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2013

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
3. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (Alama 40)

1. Tofautisha kati ya "matamshi" na "tamko" katika muktadha wa ufundishaji wa lugha.

Matamshi ni jinsi sauti za herufi zinavyotamkwa. Ni kitendo cha kimwili cha kuzalisha sauti. Mfano, mtoto anayetamka "p" kama "b" ana matatizo ya matamshi.

Tamko ni jinsi maneno yanavyotamkwa. Ni kitendo cha kufikirika na kinafanyika katika ubongo. Mfano, mtoto anayetamka "mchanga" kama "mchango" ana matatizo ya tamko.

2. Fafanua kwa kifupi umuhimu wa mwalimu kuiga sauti za wanyama na vitu ili kufundisha fonimu. (Hoja nne).

Kwanza, huongeza motisha. Watoto wanapokuwa na sauti za wanyama na vitu, hujisikia huru na kujiamini. Hii huongeza motisha yao ya kujifunza lugha.

Pili, huongeza uelewa. Watoto wanapokuwa na sauti za wanyama na vitu, wanaweza kuongeza uelewa wao wa maneno. Hii huongeza uwezo wao wa kujifunza lugha.

Tatu, huongeza uwezo wa kufuata maelekezo. Watoto wanapokuwa na sauti za wanyama na vitu, wanapaswa kufuata maelekezo. Hii huongeza uwezo wao wa kusikiliza na kufuata maelekezo.

Nne, huongeza ubunifu. Watoto wanapokuwa na sauti za wanyama na vitu, wanaweza kuongeza ubunifu wao. Hii huongeza uwezo wao wa kuzungumza na kuwasiliana.

3. Ainisha hatua nne za kufundisha maneno mapya kwa kutumia kadi za maneno.

Kwanza, onyesha kadi. Mwalimu anaweza kuonyesha kadi ya maneno na kutaja neno. Watoto wanapaswa kurudia neno.

Pili, taja neno na matamshi. Mwalimu anaweza kutaja neno na matamshi. Watoto wanapaswa kutamka neno.

Tatu, andika neno. Mwalimu anaweza kuandika neno kwenye ubao. Watoto wanapaswa kuandika neno.

Nne, tumia neno katika sentensi. Mwalimu anaweza kutumia neno katika sentensi. Watoto wanapaswa kutumia neno katika sentensi.

4. Eleza jinsi utumiaji wa nyimbo na mashairi unavyoweza kusaidia mtoto mwenye aibu kujifunza lugha. (Hoja nne).

Kwanza, huongeza hisia za kujiamini. Mtoto mwenye aibu anaweza kujisikia kujiamini anapoimba nyimbo. Hii huongeza hisia zake za kujiamini na kuwafanya wawe na motisha ya kujifunza lugha.

Pili, huongeza uwezo wa kuzungumza. Mtoto mwenye aibu anaweza kujifunza jinsi ya kuzungumza anapoimba nyimbo. Hii huongeza uwezo wake wa kuzungumza na kuwasiliana.

Tatu, huongeza msamiati. Mtoto mwenye aibu anaweza kujifunza maneno mapya anapoimba nyimbo. Hii huongeza msamiati wake na uwezo wa kutumia maneno hayo.

Nne, huongeza uwezo wa kusikiliza. Mtoto mwenye aibu anaweza kujifunza jinsi ya kusikiliza anapimba nyimbo. Hii huongeza uwezo wake wa kusikiliza na kuelewa.

5. Taja sababu nne zinazoweza kufanya mtoto asishiriki kikamilifu katika mazungumzo darasani.

Kwanza, aibu. Mtoto anaweza kuwa na aibu na woga wa kuzungumza mbele ya wenzake. Hii huweza kumfanya asishiriki kikamilifu katika mazungumzo.

Pili, ukosefu wa hisia za kujiamini. Mtoto anaweza kuwa na ukosefu wa hisia za kujiamini. Hii huweza kumfanya asishiriki kikamilifu katika mazungumzo.

Tatu, matatizo ya lugha. Mtoto anaweza kuwa na matatizo ya lugha. Hii huweza kumfanya asishiriki kikamilifu katika mazungumzo.

Nne, kigugumizi. Mtoto anaweza kuwa na kigugumizi. Hii huweza kumfanya asishiriki kikamilifu katika mazungumzo.

6. Fafanua kwa kifupi mambo manne ambayo mzazi anaweza kufanya ili kukuza stadi ya kusoma kwa mtoto akiwa nyumbani.

Kwanza, mzazi anaweza kumsomea mtoto hadithi kila siku. Hii huongeza msamiati wa mtoto na kumjengea hamu ya kujifunza kusoma. Mzazi anaweza kuuliza maswali kuhusu hadithi, jambo linaloimarisha uelewa wa mtoto.

Pili, mzazi anaweza kushirikisha mtoto katika shughuli za kusoma za kila siku. Kwa mfano, anaweza kumwomba mtoto asome majina ya bidhaa dukanini au asome orodha ya vitu kabla ya kuanza kupika.

Tatu, mzazi anaweza kujenga mazingira ya kusoma nyumbani. Hii inaweza kujumuisha kuwa na maktaba ndogo na vitabu vingi nyumbani, ili mtoto aweze kufikia vitabu kwa urahisi na ajisikie huru kuvichukua na kuvitazama.

Nne, mzazi anaweza kumsaidia mtoto katika utambuzi wa sauti za herufi. Kwa mfano, anaweza kumwomba mtoto ataje maneno yanayoanza na herufi 'k', kama vile 'kalamu' au 'kaka'. Hii huimarisha utambuzi wa fonimu na uwezo wa kusoma wa mtoto.

7. Bainisha manufaa manne ya kumtumia mwanafunzi bora kumsaidia mwenzake katika ujifunzaji wa lugha.

Kwanza, huongeza ushirikiano. Watoto wanaposhirikiana, huongeza hisia zao za kujiamini na kuwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Pili, huongeza uelewa. Watoto wanaposhirikiana, wanaweza kuelewa kwa urahisi zaidi. Hii huongeza uwezo wao wa kujifunza.

Tatu, huongeza hisia za kujiamini. Watoto wanaposhirikiana, hujisikia kujiamini na kuongeza hisia zao za kujiamini. Hii huongeza motisha yao ya kujifunza lugha.

Nne, huongeza ubunifu. Watoto wanaposhirikiana, wanaweza kuongeza ubunifu wao. Hii huongeza uwezo wao wa kuzungumza na kuwasiliana.

8. Eleza kwa kifupi dhana ya "mahusiano ya herufi na sauti" na kwa nini ni muhimu. (Mambo mawili).

Mahusiano ya herufi na sauti ni uhusiano kati ya herufi na sauti inayotamkwa. Hii ni muhimu kwa sababu huongeza uwezo wa mtoto wa kusoma. Baada ya hapo, huongeza uwezo wa mtoto wa kuandika.

9. Ainisha mazoezi manne ya mikono yanayomwandaa mtoto kwa stadi ya kuandika.

Kwanza, kuchora. Kuchora huongeza uratibu wa macho na mikono. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kushika kalamu na kuandika.

Pili, kuunganisha vizuizi. Kuunganisha vizuizi huongeza uratibu wa macho na mikono. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kuandika.

Tatu, kufunga na kufungua vifungo. Kufunga na kufungua vifungo huongeza uratibu wa macho na mikono. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kuandika.

Nne, kutengeneza kitu kwa udongo. Kutengeneza kitu kwa udongo huongeza uratibu wa macho na mikono. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kuandika.

10. Kwa kutumia mfano, fafana kwa kifupi jinsi mwalimu anavyoweza kutumia mchezo wa "Nani Anazungumza" kufundisha stadi ya kusikiliza.

Mwalimu anaweza kutumia mchezo wa "Nani Anazungumza" kwa kuwafanya watoto wajifunze. Mwalimu anaweza kusema, "Mimi ni ndege, ninafanya hivi". Watoto wanapaswa kusikiliza na kujua ni nani anazungumza. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kusikiliza.

SEHEMU B (Alama 30)

11. "Ukosefu wa lugha sanifu katika familia unaweza kusababisha changamoto kubwa kwa mtoto anayeanza shule." Jadili kauli hii kwa hoja tano.

Kwanza, msamiati mdogo. Mtoto anayekulia katika familia isiyo na lugha sanifu anaweza kuwa na msamiati mdogo. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kuzungumza na kuwasiliana.

Pili, ugumu wa kufuata maelekezo. Mtoto anayekulia katika familia isiyo na lugha sanifu anaweza kuwa na ugumu wa kufuata maelekezo. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kujifunza.

Tatu, matamshi mabaya. Mtoto anayekulia katika familia isiyo na lugha sanifu anaweza kuwa na matamshi mabaya. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kuzungumza na kuwasiliana.

Nne, ugumu wa kujieleza. Mtoto anayekulia katika familia isiyo na lugha sanifu anaweza kuwa na ugumu wa kujieleza. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kuzungumza.

Tano, athari za kisaikolojia. Mtoto anayekulia katika familia isiyo na lugha sanifu anaweza kuwa na athari za kisaikolojia. Hii huweza kuathiri hisia zake na huweza kuleta ugumu wa kujifunza.

12. Fafanua kwa kina jinsi utakavyotumia mbinu ya mzunguko wa hadithi kukuza stadi za usimulizi na mawasiliano. (Hoja tano).

Kwanza, chagua mada. Mwalimu anaweza kuchagua mada rahisi, kama vile "kitu unachopenda sana". Hii huwasaidia watoto kujua nini wanapaswa kueleza.

Pili, waandalishe watoto. Waambie watoto waandae kitu ambacho wanapenda sana. Hii huongeza motisha na huweza kusaidia watoto kujifunza jinsi ya kuandaa.

Tatu, fanya mazoezi ya kuzungumza. Waombe watoto wajaribu kuzungumza mbele ya mwalimu. Hii huongeza hisia zao za kujiamini na kuwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Nne, waulize maswali. Mwalimu anaweza kuwauliza maswali watoto. Mfano, "Una kitu gani?", "Kitu chako kina rangi gani?". Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kuwasiliana.

Tano, waombe waeleze kwa undani. Waombe watoto waeleze kwa undani. Mfano, "Kwa nini unapenda kitu chako?", "Ulikipata wapi?". Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza.

13. Chambua mambo matano ambayo mwalimu anapaswa kuzingatia anapobuni vitabu vya hadithi vya picha kwa ajili ya darasa lake.

Kwanza, picha. Kitabu kinapaswa kuwa na picha nzuri na zinazovutia. Hii huongeza motisha ya watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Pili, hadithi. Kitabu kinapaswa kuwa na hadithi fupi na rahisi. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Tatu, lugha. Kitabu kinapaswa kuwa na lugha rahisi na inayoeleweka. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Nne, mandhari. Kitabu kinapaswa kuwa na mandhari ya kuvutia na inayoeleweka. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Tano, muundo. Kitabu kinapaswa kuwa na muundo mzuri na wenye kuvutia. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

SEHEMU C (Alama 30)

14. Eleza hatua tano za kufundisha watoto jinsi ya kuunda sentensi rahisi, na kisha jinsi ya kuziandika kwa usahihi.

Kwanza, anza na maneno matatu. Andika sentensi fupi na sahihi yenye maneno matatu, kama vile 'Baba anakula'. Waambie watoto waangalie sentensi, kisha waombe warudie kusoma sentensi hiyo kwa sauti. Baada ya hapo, waombe waandike sentensi hiyo kwenye karatasi zao.

Pili, ongeza maneno kwa sentensi. Andika sentensi nyingine ambayo inaongeza maneno kwa sentensi ya kwanza, kama vile 'Baba anakula chakula'. Waambie watoto waangalie sentensi, kisha waombe warudie kusoma sentensi hiyo kwa sauti. Baada ya hapo, waombe waandike sentensi hiyo kwenye karatasi zao.

Tatu, ongeza sentensi zinazoanza na maneno tofauti. Andika sentensi nyingine inayohusu mada hiyo, lakini ambayo inaanza na neno tofauti. Mfano, 'Mama anapika chakula'. Waambie watoto waangalie sentensi, kisha waombe warudie kusoma sentensi hiyo kwa sauti. Baada ya hapo, waombe waandike sentensi hiyo kwenye karatasi zao.

Nne, andika sentensi zinazohusu picha. Waonyeshe watoto picha na kuwaomba waandike sentensi fupi zinazohusu picha hiyo. Mfano, unaweza kuonyesha picha ya mtoto akicheza mpira, na kuwaomba waandike sentensi kama 'mtoto anacheza mpira'. Hii inawafundisha watoto jinsi ya kuunda sentensi zao wenyewe.

Tano, ongeza maneno ya kuunganisha. Andika sentensi mbili, kisha waombe watoto waunganishe. Mfano, 'Baba anakula. Mama anapika'. Waombe watoto waunganishe sentensi hizo mbili kwa kutumia maneno kama 'na' au 'lakini', ili kuunda sentensi ndefu.

15. "Mwalimu ni mchezaji, mwanamuziki na msimulizi." Fafanua jinsi mwalimu anavyoweza kutumia vipaji hivi vitatu kufundisha stadi za lugha kwa ufanisi. (Hoja tano).

Kwanza, mchezaji. Mwalimu anaweza kutumia michezo ya kuigiza kufundisha lugha. Michezo ya kuigiza huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kuwasiliana.

Pili, mwanamuziki. Mwalimu anaweza kutumia nyimbo na mashairi kufundisha lugha. Nyimbo na mashairi huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kuwasiliana.

Tatu, msimulizi. Mwalimu anaweza kutumia hadithi za picha kufundisha lugha. Hadithi za picha huongeza uwezo wa watoto wa kusoma na kuandika.

Nne, mwalimu anaweza kutumia vipaji hivi vitatu kufanya ujifunzaji uwe wa kufurahisha na wenye motisha. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kujifunza lugha.

Tano, mwalimu anaweza kutumia vipaji hivi vitatu kufanya ujifunzaji uwe wa kufurahisha na wenye motisha. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kujifunza lugha.

16. Bainisha mikakati mitano utakayoitumia kumsaidia mtoto anayekosea kuunganisha sauti za herufi kuwa neno (k.m. anasema /m/ /a/ /m/ /a/ lakini anashindwa kusema 'mama').

Kwanza, nitaanza na silabi mbili. Badala ya kuanza na maneno marefu, nitaanza na maneno mafupi yanayoundwa na silabi mbili. Kwa mfano, nitaanza na neno 'ba', kisha 'ma', 'la', na kadhalika. Hii itamfanya ajue jinsi ya kuunganisha sauti mbili.

Pili, nitaenda na michezo ya kuunganisha sauti. Nitaweza kutumia michezo kama "nani ataunganisha sauti kwa haraka?". Nitaweka sauti mbili mbele yake na kuwaomba aunganishe. Mfano, /t/ /a/, na aunganisha na 'ta'. Hii huongeza kasi ya utambuzi wa sauti na kuunganisha.

Tatu, nitaenda na zana za kimwili. Nitaweza kutumia vizuizi, ambapo kila kimoja kina herufi. Nitaweza kumwelekeza aweke vizuizi hivyo na kuunganisha sauti, kisha nitaweza kumwambia atamke neno zima. Hii inamfanya aweze kutumia hisia zake za kuona na kusikia.

Nne, nitaenda na mfumo wa kuiga. Nitaweza kusema sauti mbili, kisha nitaunganisha kwa sauti ya juu na ya wazi. Nitaweza kutumia mfano wa mnyama au kitu. Kwa mfano, "paka" nitasema "p-a-k-a, pa-ka". Hii itamfanya ajue jinsi ya kuunganisha sauti na maneno.

Tano, nitaenda na vitabu vya hadithi. Nitaweza kutumia vitabu vya hadithi ambavyo vina maneno yanayofanana. Nitaweza kusoma neno, na kisha kumwomba atamke neno zima. Hii huongeza uwezo wake wa kuunganisha sauti na maneno, na huongeza hamu yake ya kujifunza.